

Місцеве оподаткування в механізмі бюджетного менеджменту на Україні

В статті досліджуються питання місцевого оподаткування в Україні та напрямки його реформування. Проаналізований вітчизняний та зарубіжний досвід правового регулювання місцевих податків і зборів. Виділені фактори, які визначають ефективність застосування місцевого оподаткування. Здійснена оцінка положень запропонованого Податкового кодексу в частині місцевого оподаткування стосовно підвищення ефективності адміністрування місцевих податків.

місцеві бюджети, місцеві податки, податкове законодавство, місцеві органи самоврядування, податковий кодекс

Місцеві бюджети – основна складова місцевих фінансів. Існування місцевих податків і зборів відповідає, в першу чергу, інтересам територіальних громад, від імені яких діють органи місцевого самоврядування, оскільки такі платежі є виключно їх фінансовою базою. Виходячи з цього, метою введення місцевих податків і зборів є забезпечення місцевих органів влади коштами, необхідними для здійснення їх завдань і функцій, що перебувають у їх самостійному розпорядженні і концентруються у відповідних бюджетах.

Незважаючи на свою безумовну актуальність, проблеми планування та адміністрування податкових надходжень до місцевих бюджетів залишаються недостатньо вивченими як в теоретичному, так і в практичному аспектах. Цим питанням в межах дослідження загальної системи бюджетного та податкового менеджменту, проблем формування місцевих бюджетів та місцевих фінансів приділяли уваги різні вчені економісти, зокрема, ці питання висвітлені в роботах Ісамшиної Г., Кириленко О., Кравченко В., Онищенко В., Опаріна В., Петленко Ю., Рожко О., Сафонові Л., Скворцова М., Тимченко О., Федосова В. та інших. Важливими та актуальними є питання пошуку оптимальних меж дії податків, в тому числі і місцевих, для чого необхідно проводити аналіз конкретної податкової системи з метою виявлення її позитивних та негативних наслідків. Отже, метою даного дослідження є виділення основних недоліків сучасної системи місцевого оподаткування України та аналіз основних напрямків її удосконалення як одного з основних факторів збільшення доходної частини місцевих бюджетів.

Доходи органів місцевого самоврядування (місцевих бюджетів) складаються з таких видів:

– податки і збори, сформовані та закріплені на державному рівні:

1) податки, порядок розрахунку та сплати яких визначається виключно на державному рівні, а кошти яких в повному обсязі надходять до місцевих бюджетів (податок на землю, податок з доходів фізичних осіб, податок з власників транспортних засобів, єдиний податок тощо);

2) податки, сформовані як відрахування від загальнодержавних податків (частка податку на прибуток у вигляді податку на прибуток підприємств і організацій, що належать до комунальної власності), які регулюються також тільки на державному рівні;

– податки і збори, що закріплюються на державному рівні, а сформовані на місцях органами самоврядування – власне місцеві податки і збори (ринковий збір, податок на рекламу тощо);

– місцеві неподаткові доходи, що також поповнюють доходи місцевих бюджетів і відображають фіскальну функцію (пені, ліцензійні збори).

Правове регулювання місцевих податків і зборів має певну специфіку, оскільки здійснюється на двох рівнях: загальнодержавному і місцевому. По-перше, держава визначає вичерпний перелік таких обов'язкових платежів, коло платників, об'єкти оподаткування, граничні розміри ставок, тобто встановлює основи їх справляння, надаючи повноваження органам місцевого самоврядування на введення таких податків і зборів на відповідній території. По-друге, місцеві органи влади, реалізуючі надані державою повноваження, встановлюють і детально регламентують механізм справляння окремо кожного з податків і зборів, а також вводять їх в дію. Таке положення забезпечує захист місцевих бюджетів від необґрунтованого і безмежного тиску згори (держави). Таким чином, місцеві податки і збори – це обов'язкові платежі, що встановлюються державою, регламентуються і справляються органами місцевого самоврядування і надходять до місцевих бюджетів.

Розглянемо зарубіжний досвід встановлення принципів місцевого оподаткування. Аналіз структури і ставок місцевих податків у західних країнах дозволяє розділити їх на три основні групи. Перша - це власні податки, що збираються тільки на даній території. До цієї групи відносяться прямі і непрямі податки. З групи прямих основними є майнові, промислові, на землю, місцеві податки зі спадщин і дарувань. Непряме оподаткування дуже різноманітно. Воно представлено як універсальним акцизом, тобто загальним податком із продажу, так і специфічними акцизами.

Друга група місцевих податків включає частку загальнодержавних податків, що відраховуються у визначеному відсотку до місцевого бюджету. За своєю сутністю ці платежі відрізняються від місцевих податків тільки формою мобілізації фінансових ресурсів.

Третя група - податки на транспортні засоби, на видовища, на готелі, комунальні збори та інші. У Нью-Йорку, наприклад, податок у готелях складає у 1991 році 19% від вартості проживання. Серед податків на споживання в США можна відзначити такі як податок на реєстрацію автомашин, податок на паркування автомобіля (у Нью-Йорку він дорівнює 18,7% від ціни паркування), акциз на паливо, податок за користування автострадами. Останній ділиться між бюджетами штату і міст, і ставки його залежать від ваги автомобіля.

Нарешті, є група місцевих податків, які не носять фіскального характеру, а визначають політику місцевих органів управління. Це, насамперед, екологічні податки, спрямовані на захист природного навколишнього середовища. У Нью-Йорку є податок на очищення нафтових плям на водоймах. Спеціальним податком оподатковуються компанії, що виробляють ємності для рідин без їхнього повторного використання (маються на увазі консервні банки та інша тара, що йде після використання продукції до відходів).

Для всіх країн є характерним переваження податків, які стягуються до центрального бюджету, та підпорядковане положення місцевих податків. Але в той же час розвиток урбанізації призводить до прискореного зростання доходів місцевих бюджетів. Тому місцеві податки підвищуються найбільш швидкими темпами. Так, за останні тридцять років їхня сума збільшилася у Великобританії і у Франції в п'ять, а в США - у вісім разів.

На відміну від державних, місцеві податки характеризуються, як правило, багаточисельністю. Так, у Японії діють муніципальні податки на власність, на підприємництво, на користування землею і водою, на купання в гарячих джерелах, на страхування здоров'я, на цілі міського планування, на продаж тютюну, на електрику, на газ і ряд інших. У Франції стягується більше 50 різноманітних видів місцевих податків, в Італії - понад 70, у Бельгії - біля 100. Сума їхніх надходжень у цих країнах складає від 30 до 60 % доходів місцевих бюджетів, у США - 65 %.

У той же час майже у всіх країнах місцеві органи управління не мають права податкової ініціативи. Види податків затверджуються центральним урядом (у США - це прерогатива штатів), а питання про ставки вирішують міста. В деяких країнах центральний уряд формально дозволяє місцевим органам самим встановлювати податки. Але в цьому випадку він лишає за собою контроль за їх ставками та сумами.

При законодавчому регулюванні системи місцевих податків і зборів слід враховувати низку факторів:

а) закріплення за місцевими бюджетами таких доходних джерел, які б забезпечували стабільне надходження доходів і фінансування власних повноважень місцевих органів;

б) поєднання інтересів держави і місцевого самоврядування при обмеженні необґрунтованого впливу держави на місцеве оподаткування;

в) доцільність та обґрунтованість введення місцевих податків і зборів на відповідній території;

г) ефективність місцевих податків і зборів, тобто співставність коштів, що надходять до бюджетів від таких податків і зборів, з витратами по їх адмініструванню тощо.

Сьогодні коло нормативно-правових актів, що регулюють місцеве оподаткування, становить певну систему, до якої входять: Конституція України, Закон України «Про систему оподаткування», Декрет Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори», Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», акти Президента, зокрема, Указ Президента України від 28 червня 1999 року № 761/99 «Про впорядкування механізму сплати ринкового збору», рішення органів місцевого самоврядування тощо. Отже, регулювання місцевого оподаткування здійснюється як податковими законами, так і цілою низкою інших нормативних актів, що визначають компетенцію органів місцевого самоврядування у сфері оподаткування, специфіку побудови бюджетної системи і взаємодію її структурних елементів, а також актами місцевих органів. При цьому необхідно звернути увагу на основні проблеми регулювання справляння місцевих податків і зборів. Основою законодавства про місцеві податки і збори є Конституція України, якою закріплюються вихідні положення щодо регулювання місцевого оподаткування, а саме у п.1 ст. 143 закріплено право територіальних громад безпосередньо через органи місцевого самоврядування встановлювати місцеві податки і збори відповідно до закону.

Закон України «Про систему оподаткування» має загальне значення для регулювання місцевого оподаткування. Стаття 15 цього закону встановлює вичерпний перелік місцевих податків і зборів, до яких належать: 1) податок з реклами; 2) комунальний податок; 3) збір за припаркування автотранспорту; 4) ринковий збір; 5) збір за видачу ордера на квартиру; 6) курортний збір; 7) збір на участь у бігах на іподромі; 8) збір на виграш на бігах на іподромі; 9) збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі; 10) збір за право використання місцевої символіки; 11) збір за право проведення кіно- і телезйомок; 12) збір за проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу і лотерей; 13) збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі і сфери послуг; 14) збір з власників собак. Цей перелік місцевих податків і зборів трохи відрізняється від переліку, закріпленого Декретом Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори», у якому також зазначено податок з продажу імпортованих товарів.

За період з 1993 року по даний час податкове законодавство постійно вдосконалювалося. Проте, місцеві податки і збори практично залишилися осторонь і справляються до місцевих бюджетів за правилами, встановленими більше 12-ти років назад. Ці правила не відповідають вимогам сьогодення. Окремі місцеві податки і збори передбачають фіксовану ставку оподаткування, яка є символічною і не індексувалася жодного разу. Крім того, до місцевих податків і зборів належать такі, що не відіграють

суттєвої ролі у наповненні місцевих бюджетів і, водночас, їх справляння суб'єктами господарювання призводить до невиправданих витрат у зв'язку із обов'язковістю систематичного подання податкових звітів до органів державної податкової служби та сплати незначних сум до бюджетів. Чинне законодавство про місцеві податки і збори не забезпечує надійними джерелами фінансування місцеві бюджети.

Практично кожною місцевою радою (більше 11-ти тисяч) прийнято відповідне рішення про встановлення місцевих податків і зборів. Чинним законодавством надано право органу місцевого самоврядування встановлювати місцеві податки і збори, які є обов'язковими до виконання. Разом з тим, аналіз рішень органів місцевого самоврядування свідчить про їх недосконалість. Прийняті рішення, як правило, не передбачають чіткої регламентації питань порядку обчислення і сплати до місцевих бюджетів місцевих податків і зборів, неточно окреслюються коло платників, об'єкти оподаткування, змінюються граничні ставки платежів, деякі не відповідають чинному законодавству, не враховується економічний, соціальний, демографічний розвиток окремих регіонів держави. Все це спричиняє труднощі при адмініструванні місцевих податків і зборів, що не дає можливості створити у державі єдину систему по справлянню місцевих податків і зборів.

Надходження по місцевих податках і зборах у 2008 році до бюджету м. Кіровограда визначені відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України від 20.05.1993 р. №56-93 «Про місцеві податки і збори» на підставі рішення міської ради від 23.12.2004 р. №608 «Про затвердження Положення про розміри, порядок сплати та перерахування місцевих податків і зборів» та рішення міської ради від 26.09.2006 р. №80 «Про затвердження Положення про порядок стягнення і перерахування ринкового збору у місті Кіровограді». Найбільш вагомим серед місцевих податків і зборів є ринковий збір, також до складу місцевих податків і зборів, які справляються на території міста, належать податок з реклами, комунальний податок, збір за припаркування автотранспорту, збір за видачу ордера за квартиру, збір за право проведення місцевих аукціонів, збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та збір з власників собак [9, 10].

Структура планових показників бюджету м. Кіровограда на 2008 рік наступна (рис.1). Найвагоміше значення серед місцевих податків має ринковий збір – його частка в загальній сумі місцевих податків і зборів складає 70%. Друге місце за обсягами надходження займає комунальний податок – 24%. Питома вага збору за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі складає 4%, податку з реклами – 2%, а збору за припаркування автотранспорту – 1%. Обсяги сплати інших місцевих податків (збору за видачу ордера на квартиру, за право проведення місцевих аукціонів та із власників собак) не перевищують за рік 2,0 тис.грн., а їх сукупна питома вага становить 0,1%.

Місцеві податки і збори складають мізерну суму в загальній сумі податкових надходжень до бюджету м. Кіровограда, питома вага їх надходжень за 2007 рік склала всього 2,7% від загальної суми податкових надходжень (рис.2). В складі загального обсягу доходу м. Кіровограда їх питома вага не перевищує 1,5%.

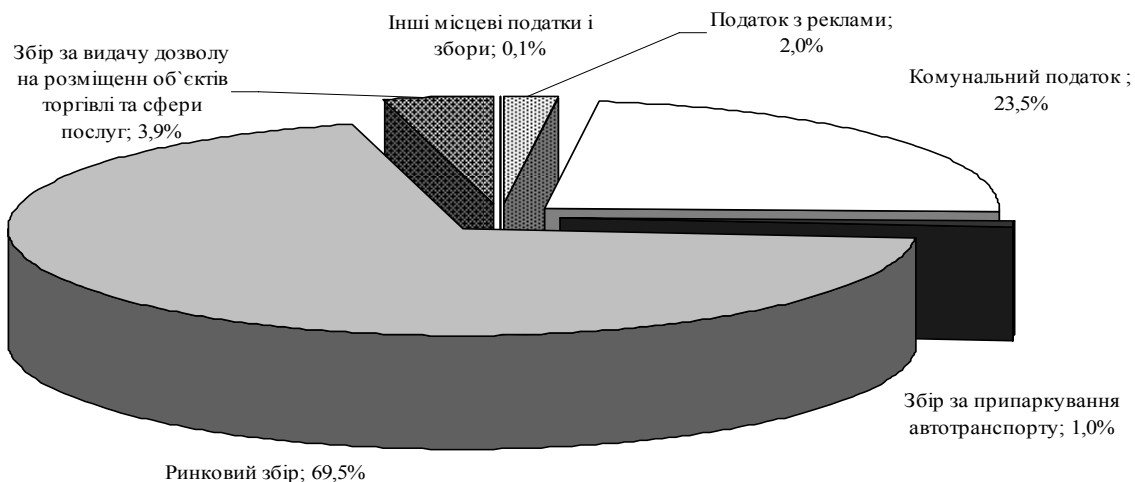

Рисунок 1 - Структура планових надходжень місцевих податків і зборів до бюджету м. Кіровограда на 2008 рік

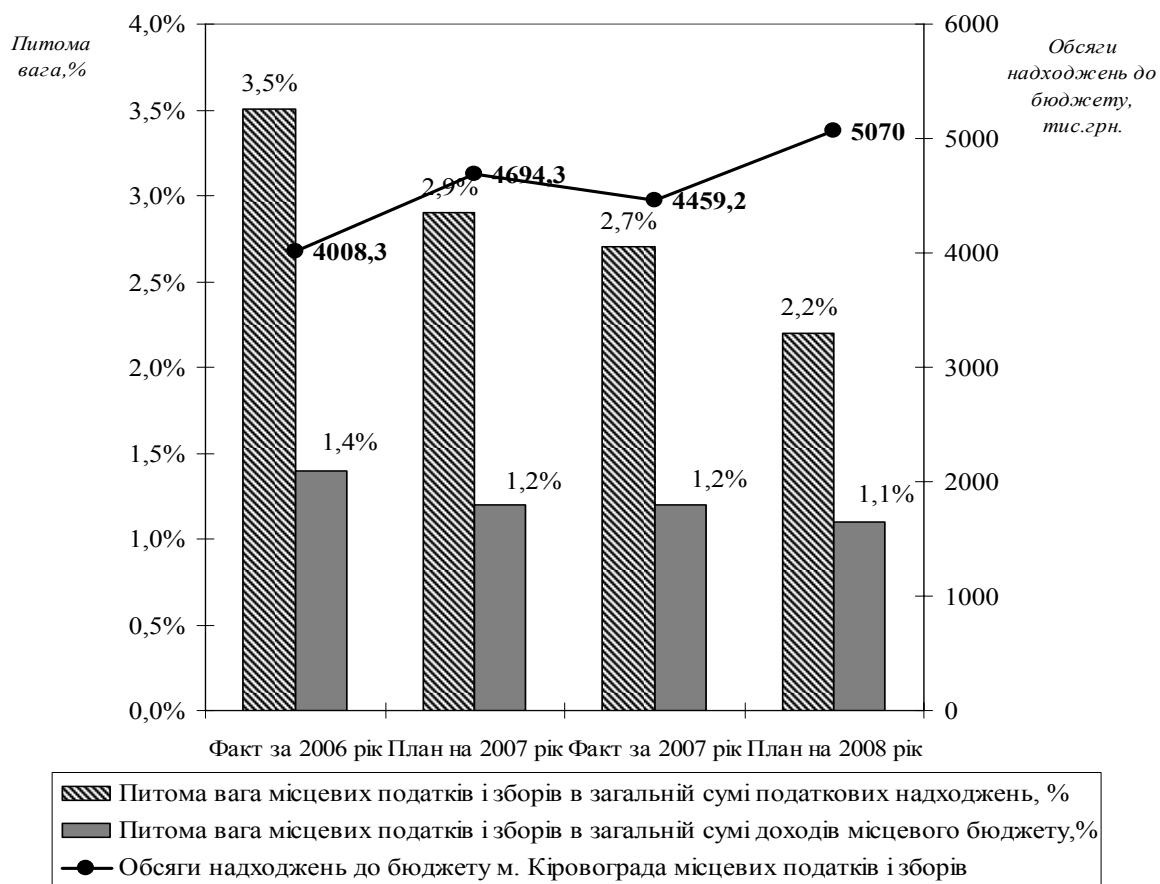

Рисунок 2 - Обсяги надходжень до бюджету м. Кіровограда місцевих податків і зборів та їх питома вага в загальній сумі доходів бюджету та податкових надходжень

Місцевих податків і зборів до міського бюджету надійшло 4459,2 тис. грн. або 95% плану на рік. Планові показники виконано по комунальному податку (надходження 1087,3 тис. грн.), збору за видачу ордера на квартиру (1,9 тис. грн.). Ринкового збору одержано 3141,2 тис. грн., що на 459,4 тис. грн. більше надходжень минулого року. Разом з тим планові завдання виконані всього на 96,1%, оскільки недоодержано

127,2 тис. грн. Збору за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі недоодержано 55,2 тис. грн. (план – 200,1 тис. грн., факт – 144,9 тис. грн.), збору за припаркування автотранспорту недоодержано 33,3 тис. грн. (план – 50,0 тис. грн., факт – 16,7 тис. грн.).

Місцеві податки – надто різні за об'єктом оподаткування та розрахунками. Враховуючи необхідність поповнення місцевого бюджету, незрозумілим є скасування готельного збору в 2004 році. На динаміку, структуру та географію надходжень місцевих податків і зборів впливає багато факторів, насамперед: регіональна структура економіки; розміщення продуктивних сил; фінансовий стан підприємств; розвиток побутової інфраструктури населених пунктів; розташування адміністративно-територіальних одиниць і, зокрема, наявність курортів та багато інших.

Крім того, обсяги надходжень місцевих податків і зборів визначаються і зусиллями місцевих властей, спрямованими на створення необхідних умов для підприємницької діяльності, і в тому числі для торгівлі, а також діяльністю місцевих податкових органів із мобілізації доходів. Так, комунальний податок, які правило забезпечує найбільші надходження до бюджетів тих адміністративно-територіальних утворень, де функціонує більше суб'єктів господарювання, які застосовують загальну систему оподаткування. При цьому вирішальне значення має їхній фінансовий стан, а також зусилля фіскальних органів на місцях щодо своєчасної та повної мобілізації податків і стягнення недоїмки за платежами. Рівень сплати податку з реклами залежить від ступеню розвитку рекламної діяльності, готельного збору – від рівня ділової активності. Надходження таких місцевих зборів як ринковий, за припаркування автотранспорту, розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг в значній мірі характеризують діяльність органів місцевого самоврядування, тому що ці надходження безпосередньо залежать від зусиль місцевих властей, спрямованих на створення необхідних умов для торгівлі, обладнання місць для стоянки автотранспорту. Ці фактори, зокрема, слід враховувати при реформуванні місцевого оподаткування та удосконаленні механізму їх адміністрування.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України №56-р від 19.02.2007 р. було схвалено Концепцію реформування податкової системи. У ній, зокрема, в розділі IV «Напрями реформування податкової системи України» зазначено наступне.:

а) підпунктом 6 пункту 2 передбачається вдосконалення структури системи оподаткування шляхом збільшення частки місцевих податків і зборів у структурі доходів місцевих бюджетів;

б) підпунктом 10 пункту 3 передбачено проведення реформування системи податків і зборів (обов'язкових платежів) у частині, що стосується місцевих податків і зборів шляхом:

1) розроблення та прийняття проекту Закону України «Про місцеві податки і збори»;

2) оптимізації переліку місцевих податків і зборів, збереження права запровадження податків і зборів органами місцевого самоврядування;

3) установлення ставок місцевих податків і зборів з урахуванням особливостей кожного податку;

4) розширення бази оподаткування.

Таким чином, даною Концепцією передбачається спочатку реформування системи місцевих податків і зборів шляхом ухвалення відповідного закону, із наступною інкорпорацією останнього до майбутнього Податкового кодексу. Проте, на даний час увага до реформування місцевого оподаткування пов'язана в основному із розробкою нових проектів Податкового кодексу, оскільки насамперед від нього очікують узгодження законодавчих документів, що часом містять суперечливі норми.

В запропонованому проекті Податкового кодексу, який був розміщений на сайті Internet в рамках спільного онлайн-проекту Міністерства фінансів України та ЛІГА Бізнес-Інформ [8], пропонується забезпечення єдиного підходу по встановленню радами

місцевих податків і зборів, чіткої реалізації податкового законодавства і відповідних рішень, що приймаються на місцях, скасування усіх рішень органів місцевого самоврядування, згідно яких запроваджено інші платежі, які не зараховуються до місцевих бюджетів, запровадження таких місцевих податків і зборів, які були би реальними до сплати, що надасть можливість отримання додаткових надходжень до місцевих бюджетів. В даному проекті викладені такі пропозиції:

а) Скасувати п'ять неефективних місцевих зборів: збір за участь у бігах на іподромі; збір за виграш на бігах на іподромі; збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі; збір за видачу ордера на квартиру; збір за право на проведення конкурсного розпродажу і лотерей.

б) На заміну ринкового збору пропонується запровадити податок за торгові місця на ринку. При цьому, платниками цього податку повинні бути юридичні та фізичні особи, які мають статус ринку і надають спеціально відведені місця у тимчасове користування іншим особам для здійснення ними торгівлі, надання послуг, пов'язаної із здійсненням торгівлі. Ставки цього податку повинні встановлюватися в залежності від місця розташування ринку, сезонності, виду товарів (робіт, послуг), продаж яких здійснюється на ринках тощо. В такому вигляді адміністрування цього податку повинно стати більш прозорим і зменшити можливість ухилення від його сплати.

в) На заміну збору за паркування автотранспорту пропонується ввести податок за спеціально відведені місця для паркування транспортних засобів. Платниками цього податку мають стати юридичні та фізичні особи, які згідно з рішенням органу місцевого самоврядування мають право надавати спеціально відведені місця для паркування транспортних засобів у тимчасове користування іншим особам. Зазначене сприятиме вдосконаленню порядку адміністрування цього податку у порівнянні зі збором, забезпечуватиме збільшення надходжень до місцевих бюджетів, а також дозволить органам місцевого самоврядування впорядковувати розміщення місць паркування.

г) Вдосконалюється механізм справляння рекламного збору, зокрема чітко визначаються платники та податкові агенти збору, передбачений механізм його сплати до тих місцевих бюджетів, де розміщена реклама. З метою обмеження рекламування тютюнових виробів та алкогольних напоїв, а також зниження рівня їх вживання серед населення пропонується у разі рекламування алкогольних напоїв та тютюнових виробів до ставок оподаткування застосовувати підвищуючий коефіцієнт.

д) На заміну курортного збору та збору на розвиток рекреаційного комплексу в Автономній Республіці Крим пропонується запровадити туристичний збір, який буде справлятися на всій території України, що сприятиме наповненню місцевих бюджетів.

е) Податок за використання місцевої символіки, на відміну від Декрету, пропонується зробити обов'язковим до встановлення. З метою уникнення різного тлумачення бази оподаткування цього податку пропонується базою оподаткування визначити вартість виготовлених товарів, виконаних робіт, наданих послуг, виходячи з їх собівартості згідно з нормативно-правовими актами з питань бухгалтерського обліку. Одночасно, пропонується закріпити за радами право самостійно встановлювати зміст, опис та порядок використання символіки територіальної громади, що надасть можливість при встановленні податку уникнути розбіжностей щодо оподаткування символікою. Передбачається підвищити ставку місцевого збору за вживання назв та емблем населених пунктів, за їх використання в комерційних цілях (наприклад, «Чернігівське пиво» або сигарети «Прилуки»).

ж) Пропонується включити до переліку місцевих податків і зборів збір за розміщення об'єктів грального бізнесу та будівельний збір. Запровадження збору за розміщення об'єктів грального бізнесу спрямоване на ліквідацію подвійного ліцензування у сфері азартних ігор (у казино, ігрових автоматах з грошовим виграшем, букмекерських конторах), виведення цього бізнесу із тіні, встановлення необхідних вимог до місць (приміщень) проведення азартних ігор, збільшення доходної частини

місцевих бюджетів; упорядкування проведення неазартних ігор (більярд, боулінг, гральні автомати без грошового виграшу, комп'ютерні гральні клуби тощо), які характеризуються високою прибутковістю та безконтрольним розповсюдженням.

з) Будівельний збір пропонується запровадити на заміну плати на розвиток інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури населених пунктів і зараховувати до бюджетів органів місцевого самоврядування (в даний час плата на розвиток інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури зараховується до цільових фондів спеціального фонду міських бюджетів).

Майже щодо кожного місцевого податку, збору (обов'язкового платежу) пропонується встановити широкий діапазон між нижньою та верхньою граничною ставкою з урахуванням особливостей кожного з місцевих податків і зборів для прийняття рішень органами місцевого самоврядування.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити наступні висновки.

Суб'єкти господарювання та фізичні особи беруть участь у формуванні фінансових ресурсів місцевих органів влади, сплачуючи місцеві податки і збори. Це має важливе значення для розвитку місцевої інфраструктури, яка забезпечує реалізацію соціальної та економічної політики. Місцеві податки і збори є невід'ємною частиною податкової системи держави, тому особливу увагу при здійсненні податкової реформи приділяють правовому регулюванню місцевого оподаткування, що є одним з основних джерел формування бюджетів місцевого самоврядування.

Концепцію реформування податкової системи, яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України №56-р від 19.02.2007 р., передбачається спочатку реформування системи місцевих податків і зборів шляхом ухвалення відповідного закону, із наступною інкорпорацією останнього до майбутнього Податкового кодексу. Проте, на даний час увага до реформування місцевого оподаткування пов'язана в основному із розробкою нових проектів Податкового кодексу, оскільки, насамперед, від нього очікують узгодження законодавчих документів, що часом містять суперечливі норми.

В запропонованому проекті Податкового кодексу врахована основна проблема, яка заважає збільшенню надходжень у вигляді місцевих податків – відсутність ефективної системи адміністрування більшості з місцевих податків. Саме внаслідок цієї проблеми, навіть, при закріпленні достатнього кола платників податків і раціональної ставки податку, місцеві бюджети недоотримують значні кошти.

Прийняття запропонованих змін дозволить законодавчо врегулювати справляння місцевих податків і зборів в Україні, оптимізувати перелік цих податків і зборів, розширити об'єкт і базу оподаткування, встановити справедливі ставки, що надасть можливість створити надійне джерело доходної частини місцевих бюджетів.

Список літератури

1. Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001 року № 2542-III.
2. Бюджетний менеджмент: Підручник / В.Федосов, В. Опарін, Л.Сафонова та ін.; За заг.ред. В.Федосова. – К.:КНЕУ, 2004. – 864 с.
3. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). – К.:НІОС, 2000. – 384 с.
4. Місцеві фінанси: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М.А. Гапонюк, В.П. Яцюта, А.Є. Буряченко та ін. — К.: КНЕУ, 2002. — 184 с.
5. Місцеві фінанси: Підручник / За ред. О.П. Кириленко. – К.: Знання, 2006. – 677 с.
6. Налоговый менеджмент: Стратегия и тактика. Практ. пособие: Кн.1 От стагнации к стабилизации / Скворцов Н.Н. – К.: Вища школа, 2002. – 222 с.
7. Фінансово-правовий механізм формування доходної частини бюджетів: Курс лекцій / Савченко Л.А. та ін. – Ірпінь, 2002. - 357 с.
8. <http://www.forum.liga.net/Discussion.asp?forumid=37>
9. <http://www.kirovograd.net/economy>
10. <http://www.region.in.ua/elizavet>

В статье исследуются вопросы местного налогообложения в Украине и направления его реформирования. Анализируется отечественный и зарубежный опыт правового регулирования местных налогов и сборов. Выделены факторы, которые определяют эффективность применения местного налогообложения. Проведена оценка положений проекта Налогового кодекса в части местного налогообложения, обеспечивающих повышение эффективности администрирования местных налогов.

The problems of local taxes in the Ukraine and ways if its improvement are investigated in the article. The experience of our and others countries in the local taxes and duties legal regulation are analyzed. The factors which defined the effectiveness of local taxes using have been singled out. The estimation of Tax code project principal proposition which secure a further increase of effectiveness of local taxes administration has been carried out.